(מו) **בְּכָל שֶׁהוּא.** (מז) * שׁ**וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיָבֵשׁ פּוֹסֵל** (מח) **שָׁם * בְּכָל שֶׁהוּא: יג** ת**חֲזָזִית הוּא כְּמוֹ** (כנ) [כב] (מט) * **אֲבָעְבּוּעוֹת, וְיֵשׁ בּוֹ מַמָּשׁ שֶׁמְּקוֹמוֹ נִקָּר בְּמִשּׁוּשׁ שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ מֵהָאֶתְרוֹג. הַגָּה:** וְלָכֵן יֵשׁ לְהַכְשִׁיר אוֹתָן חֲזָזִית שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז מוּ"ל, לְפִי שֶׁאֵינָן גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר הָאֶתְרוֹג (מהרי"ל (הל' סוכה)). וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דְּיֵשׁ לְהַכְשִׁירָם מִטַּעַם (נ) * דְּנָחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג, מֵאַחַר (כנ) [כג] דְּרִגְילִים לִהְיוֹת הָרְבֵּה כָּךְ (תרומת הדשן אמר). ת הָרא"ש שָׁם (פ"ג סי' טו) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים.

בְּאֵר הֵיטֵב

לְהַדְיָא לְרֹב בְּנֵי אָדָם, מַבִּ"ט (ח"ג סי' מט). וְדַוְקָא שֶׁנִּשְׁתַּנָּה לְמַרְאֶה פְּסוֹלָה אֲבָל נִשְׁתַּנָּה לְמַרְאֶה כְּשֵׁרָה, בֶּ"ח (סי"ז) וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס"ק יז): **יג (כנ) אֲבָעְבּוּעוֹת.** וְדַוְקָא כְּשֶׁהוּא מֵעֶצֶם הָאֶתְרוֹג אֲבָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדָם מַחֲמַת שֶׁעוֹקְצִים אוֹתָהּ קוֹצִים כָּשֵׁר. מַבִּ"ט (שם) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב"י) רַדְבַּ"ז (ח"ד) סִימָן קי"א: **(כג) דְּרִגְילִים.** וְאִם כֵּן אֲפִלּוּ גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג כָּשֵׁר. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי' צט) דְּרָכֵי מֹשֶׁה (האורח ד"ה ולזה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"כ):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מֵמֵּשׁ שֶׁמִּירְקוּתָן מְהֻבְּדָכִים אֶל הָאָדֹם וּפְעָמִים רְבוּת שֶׁהָאָדֹם מִתְפַּשֵּׁט עַל פְּנֵי רֹב שָׁטַח הָאֶתְרוֹג אוֹ עַל חֻמְטוֹ כו', וּמִתְּחִלָּה נָטָה לִפְסֹל בָּזֶה לְפִי שֶׁמַּרְאֶה זוֹ לֹא שְׁמָעֲנוּ שֶׁיְּהֵא מַרְאֶה אֶתְרוֹג נוֹטֶה אֶל הָאָדֹם וְשׁוּב הֶעֱלָה לְהַכְשִׁיר כֵּיוָן שֶׁאֵין לָנוּ רְאָיָה מֵהַתַּלְמוּד שֶׁזּוֹ הִיא מַרְאֶה פְּסוּלָה אֲפִלּוּ נִתְלַיְּט שֶׁהוּא שִׁנּוּי מַרְאֶה לְגַבֵּי אֶתְרוֹג שֶׁהַכָּתוּב מֵסֵר לַחֲכָמִים וְהֵם פָּסְלוּ שָׁחֹר וְלָכֵן אֲבָל אָדֹם כֵּיוָן שֶׁלֹּא הִזְכִּירוּהָ לִפְסוֹל יֵשׁ לוֹמַר דְּגַם מַרְאֶה זֶה הָדָר מִקָּרֵי כְּמוֹ שֶׁכְּתַפּוּחִים מַרְאֶה יָפָה הוּא וְגַם כֵּיוָן שֶׁזּוֹ דַּרְכָּהּ גְּדִילָתָן וּרְגִילִין לִהְיוֹת הָרְבֵּה כֵּן מַרְאִית אֶתְרוֹג הִיא וְלָא גָּרְעִי מֵאוֹתָן חֲזָזִית שֶׁקּוֹרִין מו"ל שֶׁהֵבִיא הָרַמְ"א זַ"ל (ס"ג) וְהַמַּחְמִיר מִפְּסִיד מִמּוֹן יִשְׂרָאֵל, וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב מַה שֶּׁקּוֹרִין בְּלַא"ט

מָאה"ל מִפְּנֵי שֶׁמַּרְאֶה זוֹ בָּאָה בְּכָל פְּירֵי מַחֲמַת עָלָה אַחַת אוֹ שְׁאָר דָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח עָלָיו בִּזְמַן בְּשׂוֹלָה וְנִכְבְּדָה מִלְּהוֹצִיא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַרְאִיתָהּ הַטְּבִעִית עַיֵּן שָׁם: **יג [כב] אֲבָעְבּוּעוֹת.** עַיֵּן בָּאֵר הֵיטֵב בְּכָל פְּירֵי מַחֲמַת עָלָה אַחַת אוֹ שְׁאָר דָּבָר שֶׁהָיָה מֻנָּח עָלָיו בִּזְמַן בְּשׂוֹלָה וְנִכְבְּדָה מִלְּהוֹצִיא בְּאוֹתוֹ מָקוֹם מַרְאִיתָהּ הַטְּבִעִית עַיֵּן שָׁם: **יג [כב] אֲבָעְבּוּעוֹת.** עַיֵּן בָּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק טז) שֶׁהֵבִיא מַהֲאֶגֶדָּה (פ"ג סי' כז) דִּבְמָקוֹם שֶׁשּׁוֹרֵב עַל קוֹצִים גָּדֵל בּוֹ חֲזָזִית הֲרֵי דִּלְא בְּעִינַן שֶׁנּוֹלַד מֵעֶצֶמוּת הָאֶתְרוֹג וְלָכֵן כָּתַב בִּכְרֵכֵי יוֹסֵף (סק"כ) שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר בְּהַךְ דִּינָא דְּהַמַּבִּ"ט עַיֵּן שָׁם. וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּהַךְ דִּינָא שֶׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדֹם אֵין בּוֹ גַּבְהוּת מִשְּׁאָר הָאֶתְרוֹג וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב רַמְ"א לְהַכְשִׁיר אוֹתָן שֶׁקּוֹרִין מו"ל, וְהָאֲגֶדָּה כָּתַב שֶׁגְּדֵל חֲזָזִית מַחֲמַת שֶׁשּׁוֹכֵב עַל קוֹצִים וְנִרְדָּךְ גְּדוּלוֹ שֶׁבְּמָקוֹם הֶהוּא נַעֲשָׂה גַּבְהֵּ מֵהָאֶתְרוֹג וְנַעֲשָׂה חֲזָזִית מֵעֶצֶמוּת גְּדוּל הָאֶתְרוֹג וּפְסוּל. וְהִנֵּה תַּחַת שֵׁם מִלַּת חֲזָזִית הוּא עַל פִּי הַתַּרְגּוּם (ויקרא כב כב) בְּמִלַּת יַלֶּפֶת שֶׁפָּרַשׁ חֲזָזִן כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַגְּרַ"ה סָעִיף ט' וְכֵן אִיתָא בְּכִכּוֹרוֹת דף מ"א (ע"א) יַלֶּפֶת זוֹ חֲזָזִית הַמִּצְרִית וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ שֶׁמִּלַּפֶּפֶת וְהוֹלֶכֶת כו' פָּרַשׁ רַ"ש מִלַּפֶּפֶת דִּבּוּקָה בּוֹ כִּדְמִתְרְגְּמִינַן וַיַּחְבֹּר וְלָפַף עֵיֵן שָׁם, וְעַיֵּן דִּבּוּק בּוֹ לֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁהוּא גַּבֵּהּ קְצָת וְנִרְאֶה כְּאִלּוּ הוּא דָּבוּק עָלָיו אֲבָל בְּשָׂה לְשָׁאר אֶתְרוֹג לֹא הֲוֵי דָּבוּק אֶלָּא מַרְאֶה אַחַר וְעַיֵּן בְּעִנְיָן קָטָן שֶׁאַחַר זֶה: **[כג] דְּרִגְילִים.** עַיֵּן בָּאֵר הֵיטֵב וְעַיֵּן בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן צ"ט שֶׁכָּתַב הָעוֹלָם נוֹהֲגִים בְּפִשְׁיטוּת לְהַכְשִׁיר אוֹתוֹ בְּלַא"ט מָאה"ל (הוּא מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִים בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז פְּלָע"ק) וַאֲפִלּוּ שֶׁהֵם מְרֻבָּשִׂים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד כו' וְהֵנִי בְּלַא"ט מָאה"ל שֶׁכִּיחִי וּרְגִילִי חֲשִׁיבִי מַרְאֶה הָאֶתְרוֹג וְלֹא מִקָּרֵי אֵינוֹ הָדָר מִשּׁוּם כָּךְ וְצָרִיךְ עִיּוּן עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכֵיוָן שֶׁהֲנִיחַ בְּצָרִיךְ עִיּוּן שֶׁלֹּא בְּשָׁעַת הַדְּחַק אֵין לְהָקֵל בְּמָרְבָּשִׂים בְּמִשְׁמוּשׁ הַיָּד וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כה) שֶׁהֵבִיא מַרְדְּכַי"ז (ח"ד) סִימָן קי"א וְסִיָּם גַּם כֵּן שֶׁאֵין לְהָקֵל בִּדְאַפְשָׁר עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּדָגוּל מֵרְכָּבָה (סק"כ) שֶׁכָּתַב עַל דִּבְרֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם וְגַם אֲפִלּוּ עַל חֻמְטוֹ כְּשֵׁרִים דְּאִי מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם גְּבוֹהִים אִם כֵּן עַל חֻמְטוֹ פָּסוּל שֶׁאַף אִם אֵינוֹ חֲזָזִית רַק שִׁנּוּי מַרְאֶה פּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם וְעַיֵּן בִּלְבוּשׁ שֶׁמְּבָאֵר כֵּן לְהַדְיָא דְּמִתְּחִלָּה נָקֵט הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּרִגְילִי וּשְׁכִיחִי הֲוֵי מַרְאֶה אֶתְרוֹג וְלֹא מִקָּרֵי אֵינוֹ הָדָר בְּשָׁבִיל כָּךְ אֲפִלּוּ מְפֻזָּרִים בָּרִבּוֹ אוֹ מֵחֻמְטוֹ וּלְמַעְלָה וְעוֹד שֶׁאֵין זֶה חֲזָזִית שֶׁאֵין מִשְׁתַּקֵּן גַּבֵּהּ כו' עַיֵּן שָׁם מְבֹאָר דִּלְפִי טַעֲמָא קַמָּא אַף בְּגַבֵּהּ כָּשֵׁר אֲפִלּוּ מֵחֻמְטוֹ וּלְמַעְלָה

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מַרְאֶה. כְּגוֹן שָׁחוֹר וְלָבָן כַּמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסָעִיף ט"ז: **(מו) בְּכָל שֶׁהוּא.** (מט) כְּשֶׁנִּרְאֶה לַכֹּל, אֲבָל אִם אֵין נִרְאֶה לָעַיִן מֻחְלֶטֶת דַּקּוּתוֹ וְצָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל אֵין זֶה כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל: **(מז) וְיֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר דְּהוּא הַדִּין דְּיָבֵשׁ וכו'.** וְכֵן פָּסַק (נ) הָאֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כג) וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, וְלָאו דַּוְקָא יָבֵשׁ הוּא הַדִּין (נמ) שְׁאָר פְּסוּלִין דְּמִשּׁוּם הָדָר: **(מח) שָׁם בְּכָל שֶׁהוּא.** הַיְנוּ בְּמָקוֹם חֻמְטוֹ, אֲבָל בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג דְּיִנּוֹ כַּחֲזָזִית וְשִׁנּוּי מַרְאֶה, (נמ) שֶׁבְּמָקוֹם אֶחָד דְּיִנּוֹ בְּרִבּוֹ, וְאִם בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת פּוֹסֵל אַף בְּמִעוּטוֹ: **יג (מט) אֲבָעְבּוּעוֹת.** יֵשׁ אוֹמְרִים (נג) דַּוְקָא שֶׁתֵּי אֲבָעְבּוּעוֹת דִּבְלָאו הָכִי אֵינוֹ בְּכְלַל חֲזָזִית. א)אֲבָל רַבִּים (נד) מֵהָאַחֲרוֹנִים חוֹלְקִין עַל זֶה וְדַעְתָּם דְּאַף אֲבָעְבּוּעַ אַחַת כָּל שֶׁנִּרְאֶה לְכָל אָדָם לָעַיִן בְּלֹא הִסְתַּכְּלוּת מִקְּרֵי חֲזָזִית. כָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים דְּדַוְקָא כְּשֶׁנּוֹלַד הַחֲזָזִית מֵעֶצֶמוּת הָאֶתְרוֹג, אֲבָל מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה מְקוֹמוֹ עָקֹם וְאָדֹם מֵחֲמַת שֶׁעוֹקְצִים אוֹתָהּ קוֹצִים כָּשֵׁר. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (ס"ק כב) וּבְבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה אבעבועות): **(נ) דְּנָחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג וכו'.** (נה) אֲפִלּוּ גְּבוֹהִים מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג כָּשֵׁר. וְאֵין נִפְקָא מִנָּהּ בֵּין אִם הַחֲזָזִית הוּא (נו) בְּחֻמְטוֹ אוֹ בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת. ב)וְעַיֵּן בָּאַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ דְּאֵין לְהָקֵל בִּגְבוֹהִים עָקֹם וְאָדֹם עַל יְדֵי עִקּוּץ וְקוֹצִים אֵין בָּזֶה עִפּוּשׁ וְרַקָּבוֹן וְלָכֵן אֵין זֶה חֲזָזִית וְכָשֵׁר עַד כָּאן דִּבְרֵיהֶם.

* **דְּנָחְשָׁבִים מַרְאֵה אֶתְרוֹג.** עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרַ"א דְּהַיְנוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַרְאֶה זֶה שָׁוֶה לִשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וְהוּא נֶחְשָׁב לְמַרְאֵה הָאֶתְרוֹג כָּשֵׁר:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יב (מט) אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק כד) בְּשֵׁם הַמַּבִּ"ט (ח"ג סי' מט), וּבֵאוּר הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יח) דִּכְיָון דִּבְחֻמְטוֹ הַטַּעַם שֶׁשָּׁם אָדָם רוֹאֶה יוֹתֵר מִבִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּשֶׁצָּרִיךְ עִיּוּן וְהִסְתַּכְּלוּת וּמֵרָחוֹק אֵינוֹ נִרְאֶה אַף בְּחֻמְטוֹ אֵינוֹ פּוֹסֵל עַיֵּן שָׁם: **(נ) וְכֵן בְּדִין** אַחֲרֵי שֶׁגְּדוֹלֵי הָרִאשׁוֹנִים כָּתְבוּ כֵּן בְּהָדְיָא הָרַמְבַּ"ן (בהשגותיו על הל' לולב להראב"ד) הֶבְיאוֹ הַבַּיִת יוֹסֵף בְּסִימָן תרמ"ה (ד"ה ואם) וְהָרַאֲבַ"ד (תמים דעים סי' רלב) שֶׁהֶבְיאוֹ הַשּׁוּר בְּסִימָן זֶה וְהָרא"ש (פ"ג סי' כ) וְהָרַ"ן: **(נמ)** אַחֲרוֹנִים: **(נג)** פְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יז) וְעַיֵּן בְּאוּר הֲלָכָה (ד"ה בכל): **יג (נג)** כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט) בְּשֵׁם מַבִּ"ט (שם): **(נד)** אֵלִיָּה רַבָּה (ס"ק טז) בְּשֵׁם כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שם) דְּלְא נִרְאֶה לוֹ דְּקִדּוּק זֶה וְכֵן בְּכַפּוֹת תְּמָרִים (ד"ה עלתה) וּבִתְשׁוּבַת מִשְׁכַּת נָפֶשׁ (סי' יג) חָלְקוּ עָלָיו. **וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּבִשְׁאָר יָמִים יֵשׁ לְסָמֹךְ** עַל הַמַּבִּ"ט (שם) **לְהָקֵל** אַחֲרֵי שֶׁכַּמָּה אַחֲרוֹנִים הֶעְתִּיקוּהוּ לַהֲלָכָה: **(נמ)** מָגֵן אַבְרָהָם (סק"כ) בְּשֵׁם תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן (סי' צט): **(נו) דָּגוּל מֵרְכָּבָה אָבֵן מַה דְּמִשְׁמַע מִנֵּה דְּלִפְלִי טַעַם הָרִאשׁוֹן שֶׁכָּתַב הָרַמְ"א דְּרַק מִשּׁוּם שֶׁאֵינָם גְּבוֹהִים וְלֹא מִשּׁוּם דְּהוּא מַרְאֵה אֶתְרוֹג מִמֵּילָא פָּסוּל בְּחֻמְטוֹ מִשּׁוּם שִׁנּוּי מַרְאֶה, צָרִיךְ עִיּוּן דִּלְדִבְרָיו גַּם בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת הָאֶתְרוֹג יִפָּסֵל בְּרִבּוֹ וּכְדִלְקַמָּן בְּסָעִיף ט"ז וּמַאי אַהֲנֵי לָן בְּמַה שֶּׁאֵינוֹ גָּבוֹהַּ מִשְּׁאָר אֶתְרוֹג, וְעַל כָּרְחָךְ אָנוּ צְרִיכִין לְדַבְּרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א ס"ק יט) שֶׁכָּתַב דְּאַף שֶׁחֲזָזִית הוּא מַרְאֶה פְּסוּלָה מִכָּל מָקוֹם בְּרוּאֶה מַרְאֶה פְּסוּלָה עַל הָאֲבָעְבּוּעַ אֵין פּוֹסֵל שֶׁדַּרְכָּהּ בְּכָךְ [וְרַק כְּשֶׁגָּבוֹהַּ מֵאֶתְרוֹג שֶׁשֵּׁם חֲזָזִית עָלֶיהָ אָז פּוֹסֵל] וְאִם כֵּן כְּשֶׁאֵין שֵׁם חֲזָזִית עָלֶיהָ מִשּׁוּם שְׁאֵינָהּ גְּבוֹהַּ מֵאֶתְרוֹג אֲפִלּוּ עַל חֻמְטוֹ נַמִּי כָּשֵׁר:

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) וּבשו"ע הרב (סכ"ב) פסק שחזזית היא רק בשנים ובפחות מכאן אינה נקראת חזזית. **ב)** בשו"ע הרב (סכ"ג) לא חילק בזה, והכשיר בסתם אף אותן שהן גבוהים וניכרים במישוש היד.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

סימן צ״ט): **יד** [א]**אִם עָלְתָה בּוֹ חֲזָזִית** (נא) **בְּעִנְיָן שֶׁפָּסוּל, אוֹ שֶׁהוּא מְנֻמָּר,** [*] **אִם כְּשֶׁקּוֹלְפוֹ חוֹזֵר לְמַרְאֶה הָאָתְרוֹג,** (נב) **כָּשֵׁר** (לְאַחַר שֶׁנִּקְלַף) (נג) וְלֹא חָסַר כְּלוּם): **טו** * [ב]**נָפַל עָלָיו מַיִם בְּתָלוּשׁ, וְתָפַח אוֹ סָרַח, אוֹ שֶׁהוּא** (כד) (נד) **כָּבוּשׁ בְּחֹמֶץ אוֹ מְבֻשָּׁל,** (נה) **אוֹ מְנֻמָּר, פָּסוּל:** **טז** * [ג]**אִם הוּא שָׁחֹר אוֹ לָבָן בְּמָקוֹם אֶחָד, פּוֹסֵל בְּרֹבּוֹ,** (נו) **בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, דִּינוֹ כַּחֲזָזִית לִפָּסֵל אֲפִלּוּ בְּמִעוּטוֹ:**
יז (נז) * [ד]**מָקוֹם שֶׁהָאָתְרוֹגִים שָׁלָהֶם כְּעֵין שְׁחֹרוֹת מְעַט,** (נח) **כְּשֵׁרִים, וְאִם הָיוּ שְׁחֹרִים בְּיוֹתֵר כְּאָדָם כּוּשִׁי, הֲרֵי זֶה פָּסוּל בְּכָל מָקוֹם:** **יח** (נט) * [ה]**הָעָגֹל** (כה) **כְּכַדּוּר, פָּסוּל:** **יט** (ס) [ו]**גִּדְּלוֹ בְּדָפוּס** * **וַעֲשָׂאוֹ כְּמִין בְּרִיָּה אַחֶרֶת פָּסוּל,** [ז]**עֲשָׂאוֹ כְּמוֹ בְּרִיָּתוֹ,** (סא) **אַף עַל פִּי שֶׁעֲשָׂאוֹ דַּפִּין דַּפִּין, כָּשֵׁר:**
כ [ח]**הַתְּיוֹם, דְּהַיְנוּ שֶׁגָּדֵל** (סב) **שְׁנַיִם דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה,** (סג) **כָּשֵׁר:** **כא** [ט]**הַיָּרֹק** (סד) * **שֶׁדּוֹמֶה לְעִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה, פָּסוּל,** (סה) **אֶלָּא אִם כֵּן חוֹזֵר** (סו) **לְמַרְאֶה אָתְרוֹג כָּשֵׁר כְּשֶׁמַּשְׁהִין אוֹתוֹ:** **כב** [*] [י]**שְׁעוּר**

בְּאֵר הַגּוֹלָה

א הרא״ש שם (סר״ יח).
ב בְּרַיְתָא שם ל״ו (ע״א). **ג** שם בְּבַרַיְתָא וּכְפֵרוּשׁ הָרֹא״שׁ (פ״ג ס״ כב). **ד** שם בְּמִשְׁנָה (לד:) וּכְאוֹקִימְתָּא דְּרַבָּא שם ל״ו (ע״א) וּכְפֵרוּשׁ הָרַי״ף (יז:) וְהָרַמְבַּ״ם שם (פ״ח ה״ח). **ה** שם בְּרַיְתָא. **ו** שם. **ז** מֵימְרָא דְּרַבָּא שם (לו:). **ח** שם בְּבַרַיְתָא (לו:) וּכְתַנָּא קַמָּא. **ט** שם בְּמִשְׁנָה (לד:) כְּרַבִּי יְהוּדָה, תּוֹסָפוֹת (לא: ד״ה היורק) וְהָרֹא״שׁ שם (ס״ כא). **י** שם בְּמִשְׁנָה וּכְרַבִּי יְהוּדָה.

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְעַיֵּן בְּאֵלְיָהוּ זוּטָא שָׁם (סק״י) וּמִכָּל מָקוֹם אֵין זֶה כִּי אִם בְּלֹא אֶפְשָׁר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה גַּם כֵּן: **יד** **[בשו״ע] אִם כְּשֶׁקּוֹלְפוֹ כו׳.** עַיֵּן בְּפֶרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יז) שֶׁהִנִּיחַ בְּצָרִיךְ עִיּוּן אִם מְהַנֵּי תַּקָּנָה זוֹ בְּחָטְמוֹ דְּיֵשׁ לוֹמַר דְּנִקְלַף כָּל שֶׁהוּא פָּסוּל כְּמוֹ נִסְדַּק לְהֵרָ״ן (יז. ד״ה מתני׳ עלתה) עַיֵּן שָׁם: **כב** **[בשו״ע] שִׁעוּר אָתְרוֹג קָטָן כו׳.** וְכָתַב בִּבְרֵכֵי יוֹסֵף (סק״ד) שֶׁנִּסְתַּפְקָה בְּאָתְרוֹג כַּבֵּיצָה בְּצִמְצוּם וּבְוַדַּאי בֵּיצִים אַחֲרוֹנִים שֶׁל חַג יִתְקַשֵּׁן שִׁעוּרוֹ, אִי נָפִיק בֵּיצִים שֵׁשׁ בּוֹ כְּשִׁעוּר, וְהֵבִיא רְאָיָה מִסִּימָן תרכ״ט (ס״ב) בְּסֵקֶךְ שְׁעָתִיד לְהִתְיַבֵּשׁ לֹא נָפִיק, וְיֵשׁ דּוֹחִין דְּסֵכָּה שֶׁאנִי דְּלֹא מַפְסְקֵי לֵילוֹת מִיָּמִים בְּסִימָן תרס״ה (ס״ב) עַיֵּן שָׁם, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּהַדְּחָיָה לֵיתָא דְּלֹא שַׁיָּךְ הַךְ חִלּוּקָא רַק לְעִנְיַן הַקָּצָה לְמִצְוָתוֹ מַה שֶּׁאֵין כֵּן כְּאן, אַךְ בְּלָאו הָכִי נִרְאֶה שֶׁאֵין הַנִּדּוֹן דּוֹמֶה לְרְאִיָּה מִסֵּקֶךְ דְּהָתָם דֶּרֶךְ לְסַכּוֹת בְּכָל פַּעַם בְּסֵקֶךְ אַחַר מִכָּל מָקוֹם אִזְלִינַן בָּתַר

בַּאֵר הֵיטֵב

טו (כד) **כָּבוּשׁ בְּחֹמֶץ.** אֲפִלּוּ לֹא שָׁהָה אֶלָּא כְּדֵי שִׁירָתִיחַ הֲרֵי כְּמֻבְשָׁל. וְנִרְאֶה דִּילְדִידָן דְּקַיְמָא לַן כְּשֶׁשָּׁרוּ בְּמַיִם מֵעַת לְעֵת הֲרֵי כְּמֻבְשָׁל הֵכִי נַמִּי גַּבֵּי אָתְרוֹג פָּסוּל, מֻגָּן אַבְרָהָם (ס״ק כב). וְכֵן בִּדְבֵשׁ, ט״ז (ס״ק יז). וְעַיֵּן סָעִיף קָטָן ג׳ מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם: **יח** (כה) **כְּכַדּוּר.** וּלְמִצְוָתוֹ מִן הַמֻּבְחָר אֲפִלּוּ אֵינוֹ עָגֹל מַמָּשׁ כְּכַדּוּר, עַטָּרַת זְקֵנִים: **כא** (סו) **לְמַרְאֶה.** כָּתַב הַשַּׁ״ד (ס״ק יח) נִרְאֶה פְּרוּשׁוֹ אֲפִלּוּ בְּעוֹדוֹ יָרֹק כָּשֵׁר כֵּיוָן שֶׁיּוּכַל לַחֲזֹר לְמַרְאֶה אָתְרוֹג דְּאֵין לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ כָּשֵׁר אֶלָּא

בְּאוּר הֲלָכָה

יד * **אִם כְּשֶׁקּוֹלְפוֹ וכו׳ כָּשֵׁר.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק נב) דְּאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר
וְכָתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א ס״ק יט) **דְּמִכָּל מָקוֹם בְּיוֹם טוֹב אָסוּר לְקַלְּפוֹ**
וּלְהַכְשִׁירוֹ דְּהֲוֵי מְתַקֵּן כְּמוֹ שֶׁאָסוּר לִלְקֹט עִנְבֵי הַדֶּס בְּיוֹם טוֹב:
טו * **נָפַל עָלָיו מַיִם בְּתָלוּשׁ וְתָפַח.** הִנֵּה בִּגְמָרָא (לו.) אֵיתָא תְּפוּחַ סָרוּחַ פָּסוּל. וּפֵרַשׁ רַשִׁ״י (ד״ה לא) שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת, בְּפֵרוּשׁ אֶחָד כְּגוֹן שֶׁנָּפְלוּ עָלָיו גְּשָׁמִים בְּתָלוּשׁ וְתָפַח, וְסָרַח נִרְקַב, וְלִשְׁנָא אַחֲרִינָא תָּפַח נִרְקַב, וְסָרַח רֵיחוֹ רַע מֵחֲמַת תּוֹלָעִים שֶׁאָכָלוּהוּ, וּמִשְׁמַע לְלִשְׁנָא בְּתָרָא עַל יְדֵי תְּפִיחָה בִּלְבַד לֹא נִפְסַל. וְהַטּוּר וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ סָתְמוּ כְּלִשְׁנָא קַמָּא דְּרַשִׁ״י, וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כא) שָׁכָתַב וְתָפַח רְצוֹנוֹ לוֹמַר נִרְקַב, צָרִיךְ עִיּוּן. **וְהֵנָּה לֹא נִתְבָּאֵר הַשְּׁעוּר דְּתָפַח אוֹ סָרַח וְכָבוּשׁ וּמְבֻשָּׁל וּמִסְתַּבְּרָא דְּשִׁעוּרוֹ בְּרֹבּוֹ. וְלִעִנְיַן אִם גַּם בָּזֶה בְּחָטְמוֹ בְּכָל שֶׁהוּא צָרִיךְ עִיּוּן** אַחֲרֵי דְּהַסַּעַם הוּא בְּחָטְמוֹ מְשׁוּם דְּהַחֹטֶם הוּא נִרְאֶה לָעֵינַיִם יוֹתֵר, וְאָפְשָׁר דְּזֶהוּ דַּוְקָא בַּחֲזָזִית וּשְׁאָר שִׁנּוּי מַרְאֶה דְּמִנְּכַר טְפֵי אֲבָל לֹא בְּתָפַח כָּל שֶׁהוּא וְכֵן בְּהַשְׁאָר לִבֵּד מְנֻמָּר וְצָרִיךְ עִיּוּן:
טז * **אִם הוּא שָׁחֹר אוֹ לָבָן.** עַיֵּן בְּחֵי אָדָם (כלל קנא ס״א) **שֶׁכָּתַב דְּאָדָם הוּא מִמַּרְאֶה אָתְרוֹג. וְדַעַת הַפְּרִי מְגַדִּים** (שם ס״ק יח) **דְּאָדָם בְּאַדְמִימוּת הוּא מַרְאֶה פְּסוּלָה אֲבָל כַּאֲהִינָא סוֹמְקָא יֵשׁ לוֹמַר שֶׁמַּרְאֶה כְּשֵׁרָה הִיא:**
יז * **מָקוֹם שֶׁהָאָתְרוֹגִים שָׁלָהֶם כְּעֵין שְׁחוֹרוֹת וכו׳. וְאָתְרוֹג שָׁחוֹר מְעַט שֶׁגָּדֵל בְּשֹׁאֶר אֲרָצוֹת שֶׁאָתְרוֹגֵיהֶן אֵינָן שְׁחוֹרוֹת כְּלָל וְהוּבָא לְמָקוֹם זֶה, לְדַעַת רַשִׁ״י** (לו. ד״ה דומה) **וְסֵיעָתוֹ הוּא פָּסוּל אַף בְּמָקוֹם זֶה** דְּהוּא בִּכְלָל נִדְמֶה וְהוּא מַה שֶּׁאָמַר בַּגְּמָרָא דּוֹמֶה לְכוּשִׁי פָּסוּל, **אֲבָל לְדַעַת הָרַי״ף** (יז:) **וְהָרַמְבַּ״ם** (פ״ח ה״ח) **לֹא נִזְכַּר זֶה בַּגְּמָרָא:**
יח * **הָעָגֹל כְּכַדּוּר פָּסוּל.** עַיֵּן בַּעֲטֶרֶת זְקֵנִים וְלֵא הָעֶתַקְתִּיו כִּי רָאִיתִי בְּרַי״ף (שם) וְרֹא״שׁ (פ״ג סי׳ כב) וְרַשִׁ״י (שם ד״ה כדור) וְרִי״ץ גִּיאוּת וְאוֹר זָרוּעַ (ח״ב סי׳ שט) וְשִׁבֻּלֵי הַלֶּקֶט (סי׳ שס) וְהָרַב הַמַּגִּיד (פ״ח ה״ח) וְסֵמַ״ג (עשין מד) שֶׁכֻּלָּם גּוֹרְסִין כַּדּוּר:
יט * **וַעֲשָׂאוֹ כְּמִין בְּרִיָּה אַחֶרֶת.** נִרְאֶה דְּלָאו דַּוְקָא שְׁדּוֹמֶה לְאַחֶרֶת אֶלָּא **אֲפִלּוּ אֵינוֹ דּוֹמֶה לְשׁוּם בְּרִיָּה רַק שֶׁגַּם דְּמְיוֹן אָתְרוֹג אֵין לוֹ מִכָּל מָקוֹם פָּסוּל** וְכֵן נִרְאֶה מִרַשִׁ״י (שם ד״ה כמין) שֶׁכָּתַב שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה לְאָתְרוֹג כְּלָל מִשְּׁמַע שֶׁעָקַר פָּסוּל הוּא מַה שֶּׁאֵינוֹ דּוֹמֶה לְאָתְרוֹג [בְּכוּפְרֵי יַעֲקֹב (ס״ק מו)]:
כא * **שֶׁדּוֹמֶה וכו׳.** עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק סה) **מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ לְעִנְיַן אָתְרוֹגִים**

(עשין מד) **פָּסְלוּ,** (סו) [ג]**וְעַל כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִיר בְּדָאֶפְשָׁר** [אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כט)]: עֲדַיִן, (סז) **וּמִשְּׁמַע דְּאִם לֹא הָיָה יָרֹק כָּל כָּךְ כָּשֵׁר, דְּמִסְתָּמָא נִגְמַר פִּרְיוֹ:** (סח) **אֶלָּא אִם כֵּן חוֹזֵר וכו׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר הֵיכָא (סח) **דְּיָרְעִינַן טָבַע**

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מְשָׁאָר אָתְרוֹג כִּי אִם בְּשָׁעַת הַדְּחָק: **יד** (נא) **בְּעִנְיָן שֶׁפָּסוּל.** בֵּין שֶׁהָיָה בְּרֹבּוֹ אוֹ בְּמִעוּטוֹ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וְקָלַף כָּל מְקוֹמוֹת הַפְּסוּלִין: **(נב) כָּשֵׁר.** וַאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה (מז) יֵשׁ לְהַכְשִׁירוֹ עַל יְדֵי כֵּן: **(נג) וְלֹא חָסַר כְּלוּם.** דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא קָלַף מִמָּנּוּ רַק קְלִפָּה הַחִיצוֹנָה הַדַּקָּה, דְּאִם חִסַּר מִמֶּנּוּ מַשֶּׁהוּ אֲפִלּוּ רַק בְּמָקוֹם אֶחָד (מח) פָּסוּל לַדַּעַת הָרִאשׁוֹנָה לְעֵיל בְּסָעִיף ב׳. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן תרמ״ט סָעִיף ה׳ בְּהַגָּ״ה וּבְמַה שָּׁכַתַבְנוּ שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סֵ״ק ל״ח: **טו** (נד) **כָּבוּשׁ בְּחֹמֶץ.** הַיְנוּ (נט) דְּבָזֶה אֲפִלּוּ לֹא שָׁהָה (ס) אֶלָּא כְּדֵי שֶׁיִּרְתִּיחַ הֲרֵי כְּמֻבְשָׁל, וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁשָּׁרָה בְּמַיִם אוֹ בְּשֹׁאָר מַשְׁקִין (סא) וּדְבַשׁ מֵעַת לְעֵת קַיְמָא לַן דְּהֲוֵי כְּמֻבְשָׁל: **(נה) אוֹ מְנֻמָּר.** יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדַוְקָא (סב) אִם הוּא מְנֻמָּר בְּגִנְנִין הַפְּסוּלִין, כְּגוֹן חֲזָזִית אוֹ שָׁחֹר אוֹ לָבָן אוֹ יָרֹק כְּעִבְּשֵׁי הַשָּׂדֶה וְדֵינוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב לְקַמָּן בְּסָעִיף ט״ז. א]וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ אִם הוּא מְנֻמָּר בְּהַרְבֵּה מַרְאוֹת כְּשֵׁרוֹת, גַּם כֵּן עַל כָּל פָּנִים אֵינוֹ בִּכְלַל הֶדֶר וּפָסוּל. וְהַסַּעַם בְּכָל זֶה (סג) מְשׁוּם דְּאֵינוֹ הָדָר: **טז** (נו) **בִּשְׁנַיִם אוֹ בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת וכו׳.** עַיֵּן לְעֵיל בְּסָעִיף י׳: **יז** (נז) **מָקוֹם וכו׳.** אֲבָל בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת אֲפִלּוּ בְּשָׁחֹר מְעַט פָּסוּל, (סד) וּמִשְּׁמַע אֲפִלּוּ הֵם סְמוּכִין לָהֵן: **(נח) כְּשֵׁרִים.** דְּאוֹרְחַיְהוּ בְּכָךְ וְלֹא נָפִיק מִכְּלַל הָדָר: **יח** (נט) **הָעָגֹל כְּכַדּוּר פָּסוּל.** שֶׁאֵין (סה) דַּרְכּוֹ לִהְיוֹת כֵּן [לְבוּשׁ]: **יט** (ס) **גִּדְּלוֹ בְּדָפוּס.** הַיְנוּ שֶׁעָשָׂה לוֹ דְּפוּס בְּעוֹדוֹ קָטָן וּמְחַבֵּר בְּאֵילָן כְּדֵי שֶׁיִּגְדַּל לְפִי מִדַּת הַדְּפוּס וּתְמוֹנָתוֹ: **(סא) אַף עַל פִּי שֶׁעֲשָׂאוֹ דַּפִּין דַּפִּין.** הַיְנוּ כְּעֵין שֶׁעוֹשִׂין גַּלְגַּל רֵיחַיִם שֶׁל מַיִם אֲפִלּוּ הָכִי חָשִׁיב שפיר צוּרָתוֹ: **כ** (סב) **שְׁנַיִם דְּבוּקִים זֶה בָּזֶה.** בְּסֹפָר הָעֲרוּךְ (ערך תי״ם) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הַאי זַ״ל, הַתְּיוֹם שֶׁאָמְרוּ שְׁנֵי פָּנִים הֵם, שְׁנַיִם דְּבוּקִים בִּבְרִיָּתָן, וְאֶחָד שֶׁהוּא שְׁנֵי חֲצָאִין חֲלוּקִין מִלְּמַעְלָה וּמְחֻבָּרִין מִלְּמַטָּה כָּל שֶׁהוּא: **(סג) כָּשֵׁר.** כֵּיוָן שֶׁנִּבְרְאוּ שְׁנַיִם יַחַד וּדְבוּקִין וּמְעֹרִין זֶה בָּזֶה שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לְהַפְרִידָן, פְּרִי אֶחָד קְרִינָא בֵּהּ וְאֵין בּוֹ מִשּׁוּם תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה התיום) שֶׁהַסְּמַ״ג **כא** (סד) **שֶׁדּוֹמֶה לְעִשְׂבֵי הַשָּׂדֶה.** מִשּׁוּם שֶׁבָּזֶה נִכָּר שֶׁלֹּא נִגְמַר הַפְּרִי (סה) **אֶלָּא אִם כֵּן חוֹזֵר וכו׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר הֵיכָא (סח) **דְּיָרְעִינַן טָבַע**

שַׁעַר הַצִּיּוּן

יד (מ) מוּכָח מֵרֹא״שׁ (פ״ג סי׳ יח): (מא) **הֵיְנוּ רַק בְּיוֹם רִאשׁוֹן לְבַד:** **טו** (מג) מֻגָּן אַבְרָהָם (ס״ק כב): (מד) **בְּמִחֲצִית הַשֶּׁקֶל** (ס״ק כב) דְּמִירֵי **בְּחֹמֶץ חָזָק** וְכֵן כָּתַב הַגְּרַ״ז (סכ״ה): (מה) טַ״ז (ס״ק יז) וְעַיֵּן בְּמִחֲצִית הַשֶּׁקֶל (שם) **דְּאִם טְמִנוֹ בִּדְבַשׁ קָרוּשׁ לֹא אִמְרִינַן בֵּהּ דְּהֲוֵי כְּמֻבְשָׁל:** (מג) עַיֵּן בְּרַ״ן פֶּרֶק ג׳ (יז:) דְּבוּר הַמַּתְחִיל אֲבָל בִּשְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת שֶׁהֲבִיא שָׁם שְׁנֵי דֵּעוֹת בְּעִנְיַן הַזֶּה וְדַעַת הַגְּרַ״א בְּסָעִיף ט״ז לְהַקֵּל. וּמִדְּצִיֵּר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם דִּינוֹ בְּגִנְנִין הַפְּסוּלִין מַשְׁמַע לְכַאוֹרָה דְּסִכְּרִינְהוּ לְהַלָּה כֵּן לְדִינָא **וּלְמַעֲשֶׂה צָרִיךְ עִיּוּן** וְעַיֵּן בְּסֵפֶר בְּכוּפְרֵי יַעֲקֹב (ס״ק מד): (מד) אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק כו) בְּשֵׁם סֵפֶר אֲמַרְכָּל: **יז** (מד) **וְדַעַת רַשִׁ״י** (לו. ד״ה הא) **וְרִיאַ״ז** (שלטי גבורים

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] ובשו״ע הרב (סכ״ו) כתב: איזהו מנומר, שיש בו כמה גוונים כגון שחור או לבן שאינו ממראה האתרוג. **ב]** וכן נראה מדברי שו״ע הרב (סכ״ח) שכתב: שהרי אין עליו צורת אתרוג כלל. **ג]** ובשו״ע הרב (סכ״ט) כתב שיכול ליטול ולברך, ולא כתב להחמיר בזה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah